

ANTIKNIS MITAS VINCO MYKOLAIČIO-PUTINO POEMOJE *PROMETĖJAS*

ANTIQU MYTH IN THE POEM *PROMETHEUS* BY VINCAS MYKOLAITIS-PUTINAS

Rima KASPERIONYTĖ

Lietuvos edukologijos universitetas

Lituanistikos fakultetas

T. Ševčenkos g. 31, LT-03111 Vilnius

rima.kasperionyte@gmail.com

Santrauka

Lietuvių poezijoje ypač gajus antikinis mitas – nuo XX a. antros pusės sutinkamas įvairių poetų kūryboje. Poetai mitus interpretuoja skirtingai, dėl to galima išskirti kelias mito raiškos formas: eksperimento (Nijolė Miliauskaitė), kaukės (Judita Vaičiūnaitė), analogijos (Alfonsas Nyka-Niliūnas), asociacijos (Tomas Venclova), moteriško mito (Miliauskaitė, Vaičiūnaitė) ir ironiško mito (jaunųjų autorių poezija).

Vinco Mykolaičio-Putino mito permąstymas skiriasi nuo vėliau kūrusių poetų mito interpretacijų. Poemoje *Prometėjas* (1958) Putinas seka Aischilo drama *Prikaltasis Prometėjas*. Joje pastebimas turinio ir raiškos panašumas į dramą. Abu kūriniai netgi susiduria su ta pačia skaitymo problematika: tiek Aischilo *Prikaltasis Prometėjas*, tiek Putino *Prometėjas* yra kvietimai kovoti su tironija, despotizmu ir savivale. Analizės metu pastebima, kad Aischilą domina harmoningos būsenos problema, o Putinas šią problemą dar konkretizuoja – jis kelia klausimą apie kūrėjo harmoningos būsenos nebuvimą.

Dėl kelių Prometėjo mito ir poemos *Prometėjas* skirtumų (kurie poemą pritaiko savo meto skaitytojui) ir panašumų Mykolaičio-Putino poema *Prometėjas* tampa tvirtu atskaitos tašku antikinio mito analizei lietuvių poezijoje.

Esminiai žodžiai: *mitas, tragedinis mitas, antika, pasipriešinimas, vaizduotė, kūrėjas, mitinė sąmonė.*

Summary

In Lithuanian poetry, ancient myths are very vital. Since the second half of the 20th century they frequently occur in the works of various poets. Poets interpret myths in different ways; therefore, we can distinguish several forms of myth expression: that of the experimental (Nijolė Miliauskaitė), the mask (Judita Vaičiūnaitė), analogy (Alfonsas Nyka-Niliūnas), association (Tomas Venclova), feminine myth (Miliauskaitė, Vaičiūnaitė) and the ironic use of myth (in the poetry of younger authors).

Vincas Mykolaitis-Putinas reconsideration of myth differs from the interpretations developed by later poets. In the poem *Prometėjas* (1958) Putinas is following Aeschylus's play, *Prometheus Bound*. In Putinas's poem we can observe some similarities of content and expression to Aeschylus's play. Both works encounter the same problematics of reading: both Aeschylus's *Prometheus Bound* and Putinas's *Prometėjas* can be read as calls to fight against tyranny, despotism, arbitrariness. During the course of the analysis one can note that Aeschylus is interested in the problem of a harmonious state, while Putinas even makes this problem concrete – he raises the question of the lack of a harmonious state in the poet.

Because of the differences between the original Prometheus myth and the poem *Prometėjas* (the latter poem is adapted to the time of its current reader) and the similarities Mykolaičio-Putinas's poem *Prometėjas* becomes a solid starting point for an analysis of ancient myth in Lithuanian poetry.

Key words: *myth, tragic myth, antiquity, resistance, imagination, mythic consciousness.*

Eleazaras Meletinskis *Mito poetikoje* nurodo, kad mitas funkcionuoja kaip prigimtinės ir socialinės tvarkos palaikymo priemonė, ir teigia, kad mitu, kuris yra tam tikra simbolinė kalba, žmogus modeliavo, klasifikavo ir interpretavo pasaulį, visuomenę ir pats save. Čia pat Meletinskis padaro išvadą, kad saviti mitinio mąstymo bruožai turi analogijų ne tik gilios senovės, bet ir kitų laikmečių žmogaus fantazijos kūriniuose. Tokiu būdu mitas, kaip dominuojantis mąstymas, būdingas ne tik archainėms kultūroms, bet tam tikri mito fragmentai gali veikti pačiose įvairiausiose kultūrose, ypač literatūroje ir mene (Мелетинский, 1976, 153).

Lietuvių literatūroje mitas itin gajus poezijoje. Mitaais paremtų kūrinų gausu Vinco Mykolaičio-Putino, Juditos Vaičiūnaitės, Nijolės Miliauskaitės, Alfonso Nykos-Niliūno, Tomo Venclovo, Kornelijaus Platelio, Gintaro Grajausko, Antano Šimkaus ir kt. poezijoje. Atrodo, kad lietuvių poetai antikinio mito imasi dažniau nei baltiško. Anot Vytauto Kubiliaus, XX amžiaus antrą pusę „antikos kultūra vėl pasidarė svarbiausia vaizdinių kasykla“ (Kubilius, 1996, 639).

Mito raiška poezijoje įgyja skirtingas formas. Pvz., Rimvydas Šilbajoris Miliauskaitės eilėraščių ciklą „Sapfo eilėraščiai rasti vienoje ligoninėje“ pavadina literatūriniu eksperimentu siekiant rekonstruoti graikų poetės Sapfo eilėraščius (Šilbajoris, 2003, 215), o Kęstutis Nastopka, analizuodamas Miliauskaitės eilėraščių ciklą „Eilėraščiai Persefonės palydai“, prakalba apie moterišką mitologiją, kurios ašis – mirusios motinos ir motina trokštančios būti dukters santykis (Nastopka, 2002, 196).

Panašų moteriškumą, tik šįkart charakterizuojamą per meilės ryšį, Virginija Balsevičiūtė-Šlekienė aptaria kalbėdama apie Vaičiūnaitės kūrybą ir išvelgia dar vieną mito pasireiškimo poezijoje formą, tai – eilėraščiai kaukės (Balsevičiūtė, 2009, 133). Šiam tipui būdingas kalbėjimas pirmuoju asmeniu, žvilgsnis iš mitinio veikėjo pozicijų, lyriniam subjektui suteikiamos ankstesnių autorių neaprašytos savybės¹.

Nyka-Niliūnas į mito struktūrą žvelgia dar laisviau. Nastopka teigia, kad jo eilėraštyje „Orfėjaus medis“ „benamis klajūnas virsta Orfėjum, o pasakojimas apie svetimą pasaulį – daina apie poeto gimimą“ (Nastopka, 2002, 195). Čia mitas interpretuojamas kaip kūrėjo analogija. Venclovo kūryboje gausu antikos įvaizdžių, asociacijų, ištirpintų citatų, parafrazių. Keli mitai asociatyviniu principu jungiami į vieną poetinį tekstą.

Jaunesnių poetų kūryboje santykis su mitu ironiškas: Šimkus eilėraštyje „Kaimo Neronas“ pradeda kreipiniu „durniau“, o pats

¹ Pvz., Nausikaja Vaičiūnaitės eilėraštyje myli Odiseją, nors ši meilė Homero *Odisejoje*, kur Nausikaja aprašyta pirmą kartą, nėra minima.

Neronas čia iš pykčio padega tik pirtį (Šimkus, 2010, 21). Grajauskas eilėraštyje „Imperijos žūtis“ imperijos legionus vadina diedais, ginkluotais maro laikų durtuvais (Grajauskas, 1999, 14). Platelio eilėraštyje „Hadas pagrobia Persefonę“ požemio dievas ir pavasario deivė nužeminami, subuitinami: „Hadas, pagriebęs Persefonę į glėbį, pūkšdamas / sunkiai nuo žemės kelia riebus jos užpakalį“ (Platelis, 2000, 120). Čia verta prisiminti Meletinskio teiginį, kad to paties mito fragmentas gali būti priimamas skirtingų kultūrų. Būtent antikinių mitų fragmentus permąsto ir savaip interpretuoja lietuvių poetai. Tačiau Mykolaičio-Putino poema „Prometėjas“ skiriasi nuo anksčiau aptartų kūrinių ir deda tvirtą atskaitos tašką lietuvių poezijai, interpretuojančiai antikos mitus.

Putino filosofinės poemos *Prometėjas* (1958) pavadinimas iškart mus kreipia į antikos mitą apie titaną Prometėją. Pirmą kartą šis mitas paminėtas Hesiodo *Teogonijoje*, kurioje autorius pristato graikų dievų kilmę ir hierarchiją. Vėliau Prometėjas pasirodo Aischilo draminiėje trilogijoje: *Prometėjas ugnianešys*, *Prikaltasis Prometėjas* ir *Išlaisvintasis Prometėjas*. Iki šių dienų išliko tik antroji trilogijos dalis. Būtent ši drama yra garsiausias Antikos autorių palikimas, pasakojantis apie dievams nepaklūsų titaną. Dėl to kol kas galima daryti prielaidą, kad Putinas, rašydamas savo poemą „Prometėjas“, rėmėsi būtent Aischilo trilogijos antrąja dalimi. Straipsnyje Putino poema bus lyginama su Aischilo dramos *Prikaltasis Prometėjas* Ričardo Mirono 1947 m. vertimu, kuris buvo perleistas 1988 m. Tai paskutinis minimos dramos pilnas vertimas. Prieš Mironą *Prikaltąjį Prometėją* 1905 m. išvertė Vaclovas Biržiška ir 1937 m. Povilas Glaučys. Pastarieji autoriai draminię poemą vertė proza.

Aischilo dramoje *Prikaltasis Prometėjas* veiksmas vyksta ant olos Skitijoje, kur titanas yra baudžiamas už tai, kad „Pagrobęs iš dangaus, jis drįso [...] / visų menų šaltinį – spindinčiąją ugnį / Mirtingiems dovanoti“ (Aischilas, 1988, 8). Dievybės Prievarta ir Galia titaną varo ant uolos, o Hefaistas jį čia prirakina. Išreikš-

dami užuojautą Prometėją lanko okeanidės, Okeanas, užklysta dievo Inacho dukte ir Dzeuso mylimoji Ijo, dievų yra atsiunčiamas Hermis.

Putinas poemoje *Prometėjas* siužeto lygmenyje seka Aischilo aprašytu tragediniu mitu (mitas įvelkamas į tragedijos žanrą). Jo kūrinyje veikia tie patys veikėjai, atliekantys tas pačias funkcijas, taip pat vertinantys dievų ir titano pozicijas. Kartais tekstai tokie panašūs, kad atrodo, jog Putinas tiesiog perrašinėjo Aischilą. Aischilo *Prikaltasis Prometėjas*: „Aš savo nelemties į tavąją vergystę / Gerai įsidėmėk, neišmainyčiau niekad“ (Aischilas, 1988, 41). Putino *Prometėjas*: „Aš savo skausmo ir kančios / Į tavąją vergovę neiškeisiu“ (Mykolaitis-Putinas, 1965, 133). Arba Aischilo *Prikaltasis Prometėjas*: „O dieviškas dangau! O vėjai greitasparniai! / O skaisčios upių versmės!“ (Aischilas, 1988, 11) ir Putino *Prometėjas*: „O dieviškas efyre, / O greitasparniai vėjai, / O jūros gelmenos ir versmės“ (Mykolaitis-Putinas, 1965, 126).

Žinoma, aptariami kūriniai nėra identiški, tačiau jų skirtumai labai subtilūs. Pirmas ryškesnis skirtumas matomas Prometėjo vaizdavime: Putino Prometėjas nėra toks „titaniškas“, kaip sukurtas Aischilo. Aischilo Prometėjas stiprus, žinantis, už ką yra baudžiamas, stoviškai kenčiantis bausmę: „O aš gerai iš anksto visa tai žinojau, / Laisva, laisva valia esu aš nusikaltęs. / Nenoriu šito neigt. Ir, gelbėdamas žmones, / Vargus didžius aš užsikroviau sau pačiam“ (Aischilas, 1988, 17). Putino Prometėjas labai žmoniškas – jis skundžiasi, retoriškai klausia, už ką yra baudžiamas: „Nemoku verksti, o tačiau krūtinėj / Pritvinko ašarų karti banga“ (Mykolaitis-Putinas, 1965, 126), „Už ką man šita gėla ir bausmė? / Ar vien už tai, kad nemirtingiems / Aš nemirtingas dovanas daviau?“ (Ten pat, 127). Vis dėlto, kai susitinka su baudėju, Putino Prometėjas neišduoda savęs: „Aš tau nenusilenksiu / Ir tavo dvasiai nepaklusiu“ (Ten pat, 133). Aischilo Prometėjas yra tikras titanas, skaitytajui keliantis pasididžiavimą, Putino Prometėjas yra sąžiningas žmogus, keliantis pagarbą, sumišusių su gailėsčiu dėl jo likimo. Čia galima prisiminti ryškią Putino kūryboje paprasto žmogaus

laikyseną: „Aš nei vergas, nei karalius, tik žmogus“ (Mykolaitis-Putinas, 1989, 249).

Skiriasi ir Prometėjo bausmės. Antikiniame mite Hermis įspėja titaną, kad jei šis neatskleis, kieno sūnus Dzeusą nuvers nuo sosto, Prometėjas patirs Dzeuso siunčiamą „skausmo potvynį“: titanas bus nugramzdintas į požemius, po ilgo laiko vėl sugrąžintas ant kalno ir tik tada erelis pradės kapoti jo kepenis².

Dramos *Prikaltasis Prometėjas* pabaigoje Dzeusas pradeda svaidytis Hermio minėtais žaibais ir Prometėjas sminga žemėn. Taigi kepenis kapojantis erelis pasirodys tik trečioje dalyje. Tačiau Putino Prometėjas erelio kapojimą patiria vos prikaltas prie olos. Kodėl Dzeusas siunčia savo paukštį lesti būtent titano kepenis? Į tai padeda atsakyti žinios apie graikų vaizduotę.

Filosofas Kristupas Sabolius tikslina šį terminą ir teigia, kad graikai turėjo dvi vaizduotės formas: *eikasia* ir *phantasia*. „*Eikasia* yra vertingesnė, nes išreiškia tikrą panašumą į vaizduojamą tikrovę [*eikon* – atvaizdas, kopija – R. K.], tuo tarpu *phantasia* yra nežabojama ir nesaikinga veikla, kurios pagalba kuriami savavališki vaizdiniai, neturintys jokių analogijų su mąstomąja tikrove [*fainomai* – pasirodymas – R. K.]“ (Sabolius, 2005, 44). Vaizduotės dalis, pavadinta *fantasia*, gali būti patiriama tik sapnuojant, kliebant ar esant kitokiai sąmonės aptemimo būsenai. Ji pasireiškia kaip nevalingi reginiai, žemiausi troškimai ar neadekvatūs veiksmai.

Platonas tokią būseną vadina vidiniu žvėrimi ir taria jį esant kepenyse. *Timajo* dialoge aiškindamas, kaip dievai sutvėrė žmogų, Platonas teigia, kad dievai šį žvėrį „apgyvendino tarp krūtinės pertvaros ir bambos srities [...] Idant šis [...] gyventų kuo toliau nuo patarinėjančiosios dalies [smegenų – R. K.] [...]. Svarstymais rūpintis jam nebus prigimta, o tik skirta dieną ir naktį būti *klai-*

² Pradžioj šį aukštą skardį tėvas sudaužys / Perkūnais ir žaibais. Šiurkščiam uolos glėby / Tave gramzdindamas, paslėps jis tavo kūną. / Bet pagaliau, kai baigsis ilgas laiko tarpas, / Tu grįši vėl į šviesą. Čia tave užpuls / Sparnuotas Dzeuso šuo, erelis kraugeringas. / Kasdien atskrisdamas kaip neprašytas svečias, / Jis juodas kepenis tavąsias godžiai ès / Ir tavo stambų kūną į skutus suplėšys (Aischilas, 1988, 43–44).

dinamam atvaizdų bei vaizduotės [išskirta mano – R. K.]. Todėl Dievas, nutaręs [šį žvėrį] sutramdyti, sukūrė kepenis ir patalpino žvėries buveinėje, padarydamas jas tvirtas, glotnias, blizgančias, saldžias, tačiau turinčias ir kartumo“ (Platonas, 1995, 127–128)³.

Prometėjo mite būtent kepenys kapojamos dėl to, kad amžiams būtų numalšintas titano „vidinis žvėris“, kad jo nebelikus kūną valdytų tik arčiausiai tiesos esanti sielos dalis – mąstymas (*noesis*)⁴ ir Prometėjas nebepakenktų sau giminingiems dievams. Antikiniame mite Prometėjo kepenys bus pradėti kapoti tik jei Prometėjas neatskleis, kieno sūnus Dzeusą nuvers nuo sosto, kitaip sakant, jei pats Prometėjas nenugalės savo vidinio žvėries. Prometėjo mite yra du „nusikaltimai“ ir dvi bausmės: pirmasis nusikaltimas – ugnies pagrobimas, už kurį titanas baudžiamas pirmą kartą – prikalamas prie uolos. Antrasis – nesakymas, kas pražudys Dzeusą. Už tai skirta antroji bausmė – amžinas kepenų kapojimas. Šiuos du nusižengimus sujungia Putino poemoje Dzeuso ištarti žodžiai: „Tu žmogui iš tamsių landynių / Į saulėtus aukščius parodei kelią, / O man, dievų valdovui nemirtingam / Tu nebūtybę pranašauji!“ (Mykolaitis-Putinas, 1988, 133). Žmogus, gavęs ugnį, tampa dieviškas, o dievas, iš kurio ugnis pavogta, žūsta. Tad ką reiškia toji pasaulį pergrupuojanti ugnis?

Aischilo dramoje ugnis tampa menų simboliu⁵: „ugnies šaltinį slaptą, / kuris visų menų išmokė mirtinguosius“ (Aischilas, 1988, 12). Graikų mitologijoje Dzeusas visus menus ir sugebėjimus išdalino dievams. Hefaistui teko ugnis ir būtent jis, kuriam tiesiogiai nusikalto Prometėjas, nenoromis turi prirakinti titaną prie uolos. Priešingai Putino poemoje – nors Hefaistas ir kala Prometėją

³ Toliau: „[...] tačiau turinčias ir kartumo, idant iš proto besiliejanči apmąstymų galia, atspindėdama jose tarsi veidrodyje, priimančiame žymes ir leidžiančiame pamatyti vaizdinius, tą žvėrį gąsdintų kiekvienąkart, kai tik tapusi grėsminga atsirūtų į jai giminingą karčiąją kepenų dalį ir iš čia pasklistų po jas visas, smarkiai suspausdama, priversdama įgyti tulžies spalvą bei padarydama raukšlėtą ir šurkščias“ (Ten pat).

⁴ Po mąstymo antroje vietoje yra nuovoka (*dianoia*), trečioje – tikėjimas (*pistis*), ketvirtoje, paskutinėje, – vaizduotė (eikasia).

⁵ Plg. „kurios dėka išmoks jie daugelio menų“ (17), „Pagrobęs iš dangaus, jis drįso tavo žiedą, / visų menų šaltinį – spindinčiąją ugnį / Mirtingiems dovanoti (8).

prie olos, leidžiama suprasti, kad ugnis pavogta iš Dzeuso: „Aš pamatysiu tolyje mažytį žmogų, / Kuriam aš žiežirbą ugninę, / Iš Dzeuso pagrobtą slapta, / Giliai įkūriau į krūtinę“ (Mykolaitis-Putinas, 1965, 125). Ir Putino poemoje ugnis simbolizuoja menus („Aš vėl širdy kūrybos liepsną pajutau“ (Ten pat, 136)). Priešingai nei Aischilo tragedijoje, žmonės Putino poemoje matomi nemirtingi: „nemirtingiems / aš nemirtingas dovanas daviau“ (Ten pat, 127). Aischilo dramoje menai turi būti saugomi dievų, nes nemiršta tik jie.

Putinas savo poemoje žmogaus sąvoką išplečia iki žmonijos – mirus vienam „klajūnui, sielvartingam dainiui“, kaip kūrėjas įvardinamas XV-oje poemos dalyje, menas išlieka gyvas. Tačiau to kaina – kūrybinės kančios: „Be skausmo nėra nei laimės, nei kūrybos, / Ir amžinybėn kelias uždarytas“ (Ten pat, 140). Peršasi mintis, kad ugnį – menus suvaldyti gali tik dievai, žmonės tam per silpni, dėl to yra priversti kentėti. Kentėjimas įgyja kūrybinių kančių prasmę. Ši pozicija sutinkama ir Putino romane *Altorių šešėly*: „Be vidaus kovų ir kentėjimų nėra kūrybos. Tik nuolatos degdamas ir atsinaujindamas meno žmogus gali kūrybiškai save pareikšti“ (Mykolaitis-Putinas, 1992, 709). Ne veltui paskutinėje poemos dalyje į titaną prabyla dainius, kuris kūrybinės stiprybės semiasi iš Prometėjo.

Galima sakyti, jog Putinas atkuria Prometėjo mitą, o atsiradę keli teksto pakitimai mitą pritaiko XX amžiaus antros pusės skaitytojų mąstymui. Dalia Dilytė priešina Aischilo intencijas rašant *Prikaltąjį Prometėją* ir šiandieninio skaitytojo kūrinio suvokimą. *Prikaltasis Prometėjas* ilgą laiką skaitytojus kvietė „kovoti su tironija, despotizmu, savivale. Tuo tarpu Aischilą domino harmoningos būsenos problema“ (Dilytė, 2005, 102). Panaši problema iškyła ir su Putino poema. Kalbėdamas apie šį kūrinių Kubilius ryškina „išdidžią prievartai nepasidavusio žmogaus laikyseną“ (Kubilius, 1996, 185). Tačiau išanalizavus poemą norisi paabejoti, ar tikrai šis kūrinys kalba tik apie prievartą. „Ištuštėjo dieviškas Olimpas, / Sugriuvo sostai ir altoriai [...] / Supykęs Dzeusas jau griausmų

nesvaido“ (Mykolaitis-Putinas, 1965, 138) – pasaulis jau išvaduotas nuo priespaudos, tačiau Prometėjas, „savo pančių žymę palytėjęs / Ir neramos jaunystės žygius atsiminęs“ vėl trokšta patirti skausmą: „Dėl ko gi vėl širdis nerimsta / Ir ilgesingas sielvartas man drumsčia kraują? / Tad žengsiu vėl į mirtinguosius / Ir vėl pradėsiu žygi naują“ (Ten pat, 139). Jei poemoje būtų kalbama vien apie „prievertai nepasidavusio žmogaus laikyseną“, Prometėjas neieškotų naujo „prievartingo“ skausmo, į kurį vėl linksta jo širdis.

Žinoma, analizuojant poemą galima kalbėti ir apie nepaklusimą priespaudai, tačiau Putinas antikiniu mitu seka nuosekliausiai iš straipsnio pradžioje minėtų autorių. Nastopka teigia, kad „mitas suabsoliutina visuomenės prieštaravimus transcendentinėje plotmėje“ (Nastopka, 2006, 141). Putino poemoje *Prometėjas* ir Aischilo dramoje *Prikaltasis Prometėjas* vaizduojamas blaškymasis tarp kančios ir išsivadavimo, kūrybos ir jos nebuvimo tik įrodo, kad ta pati mitinė sąmonė išlieka nepakitusi, nepriklausomai nuo asmens, teigiančio mitą, gyvenamosios epochos ar kultūros.

Literatūra

- Aischilas, 1988, „Prikaltasis Prometėjas“. – *Antikinės tragedijos*, sud. Zabulis Z. Vilnius: Vaga, 5–46.
- Balsevičiūtė V., 2009, *Juditos Vaičiūnaitės kūryba*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
- Dilytė D., 2005, *Antikinė literatūra*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Grajauskas G., 1999, *Kaulinė dūdelė*, Vilnius: Vaga.
- Kubilius V., 1996, *XX amžiaus lietuvių literatūra*, Vilnius: Alma littera.
- Mykolaitis-Putinas V., 1992, „Altorių šešėly“. – *Raštai IV*. Vilnius: Vaga.
- Mykolaitis-Putinas V., 1989, „Vergas“. – *Raštai I*. Vilnius: Vaga.
- Mykolaitis-Putinas V., 1965, *Būties valanda*. Vilnius: Vaga.
- Nastopka K., 2002, *Reikšmių poetika*. Vilnius: Baltos lankos.
- Nastopka K., 2006, „Mitinis literatūro matmuo“. – *XX amžiaus literatūros teorijos*, sud. Jurgutienė A., Vilnius: VPU leidykla, 139–159.
- Platelis K., 2000, *Atoslūgio juosta*, Vilnius: Vaga.

Platonas, 1995, *Timajas. Kritijas*. Vilnius: Aidai.

Sabolius K., 2005, „Apie platoniškasias kepenis. Dialektika ir vaizduotė Platono filosofijoje“. – *Žmogus ir žodis* IV, 44.

Šilbajoris R., 2003, „Nijolė Miliauskaitė – sudėtingo paprastumo poetė“. – *Moteris su lauko gėlėmis*. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 215.

Šimkus A, 2010, *Sezonas baigtas*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.

Мелетинский Е., 1976, *Поэтика мифа*. Москва: Наука.